

A Magyar Történelmi Képcsarnok metszetgyűjteménye.

A Magyar Történelmi Képcsarnok metszetgyűjteménye a Magyar Nemzeti Múzeum központi épületének két földszinti helyiségében viszontagságos sors után jelentőségéhez méltó és rendeltetésének megfelelő helyre jutott. Ebből az alkalomból nem lesz fölösleges a félszázados multra visszatekintő és félig elfelejtett gyűjtemény történetéről, mai anyagáról és az anyag állapotáról pár szót szólnunk.

A Magyar Történelmi Képcsarnok létesítésének terve a történészek és a művészettörténészek körében már sok éve emlegetett eszme volt, sőt már az országgyűlésen is többször szóba hozták, amikor I. Ferenc József király 1884. május 13-án kelt elhatározásával felhatalmazta TREFORT ÁGOSTONT, az akkori vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy „egy magyar történelmi képcsarnoknak... Budapesten leendő felállítása iránt“ intézkedjék. Az új történelmi képgyűjtemény a Magyar Nemzeti Múzeum régiségtárának, a régiségtárból kialakult képtárnak és a múzeumi könyvtárnak anyagából került ki. Történelmi tárgyú képeket, elsősorban arcképeket és — mint az *Archaeológiai Értesítő* egykorú krónikása írta — „costüme-történelmi szempontból érdekes egyéb képeket“ tartalmazott. A képtárat PULSZKY KÁROLY rendezte és a kultuszminiszter személyesen nyitotta meg a budai várbazár épületében 1886-ban. A várbazár eléggé alkalmatlannak bizonyult e képtár elhelyezésére és pár év múlva az anyagot átvitték Pestre, az országos kiállítás volt képzőművészeti pavillonjába, az akkori „városligeti műcsarnokba“, mely ma a Fővárosi Múzeum történelmi gyűjteményének ideiglenes otthona. Itt 1894-ben nyílt meg az alapítás óta eltelt évek alatt meggyarapodott gyűjtemény. Ez a gazdagodás a festett és faragott képeken kívül elsősorban a grafikai készítésű képek számának növekedését jelentette. A grafikai lapok, fa- és rézmetszetek, rézkarcok és könyomatok, valamint kisméretű rajzok és vízfestmények legnagyobb részben a múzeumi könyvtár anyagából kerültek ki. Kiválasztásukat és osztályozásukat a „magyar érdekű személyek“ és „magyar érdekű tárgyak“ csoportjába PULSZKY KÁROLY végezte. Míg a festmények és plasztikai művek állandó kiállításban a közönség elé kerültek, addig a grafikai gyűjteményből, az anyag természete szerint, csak kis részt állítottak ki. A gyűjtemény nagy része — mint az *Archaeológiai Értesítő*-ben a történelmi képgyűjtemény ismertetője írja — „könnyen... kezelhető módszer szerint tokokban van elhelyezve... oly módon van hozzáférhetővé téve, hogy bárki, aki érdeklődik iránta, a kívánt lapokat vagy lapcsoportokat bármikor megtekintheti“. Így keletkezett és így szervezték a Magyar Történelmi Képcsarnok metszetgyűjteményét, mely a további évek folyamán a történelmi képgyűjtemény más részeivel együtt oly sok

viszontagságot élt át. Már egy év múlva, 1895-ben a milleniumi kiállítás előkészületei miatt a városligeti műcsarnok épületét ki kellett üríteni és a Magyar Történelmi Képcsarnok gyűjteményei hosszú időre raktárba kerültek. Időközben elkészült a Szépművészeti Múzeum épülete — és a Magyar Tudományos Akadémia palotájának harmadik emeleti termei, melyek a régi Országos Képtár elhelyezésére szolgáltak, felszabadultak. Ide hozták a történelmi képgyűjtemény festett és faragott anyagát és itt rendezték az új, állandó kiállítást KAMMERER ERNŐ és FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN. Az 1907-ben újra megnyílt Magyar Történelmi Képcsarnok az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum része lett és így a hozzátartozó metszetgyűjteményt a Szépművészeti Múzeum épületében helyezték el. A metszetgyűjtemény egyre gyarapodó anyagából 1917-ben a Képcsarnok akkori vezetője, GRÓF ZICHY ISTVÁN a régi koronázások grafikai ábrázolásából kiállítást rendezett. A világháború és a rákövetkező évek alatt az állandó kiállítás zárva volt és új, immár negyedik rendezésében, melyet ugyancsak FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN végzett, régi helyén, a Magyar Tudományos Akadémiában 1922-ben HORTHY MIKLÓS kormányzó úr Ő Főméltósága személyesen nyitott meg. Mint az előző rendezésekben, a metszetgyűjteményből ez alkalommal is egy kis válogatott gyűjteményt állítottak ki. A Magyar Nemzeti Múzeum új szervezetét megállapító 1934. évi VIII. törvénycikknek a közgyűjtemények anyagának „a gyűjtés, feldolgozás és tudományos kutatás szakszerűségének, valamint az igazgatás és kezelés célszerűségének biztosítása érdekében“ történő megosztásáról szóló rendelkezése alapján a Magyar Történelmi Képcsarnok az Országos Magyar Történelmi Múzeum részévé vált. Maga az anyag egyelőre még az Akadémia, illetőleg a Szépművészeti Múzeum helyiségeiben maradt, míg a két múzeum közötti átadás-átvételi munkák során a múlt év folyamán a Magyar Történelmi Képcsarnok is sorra került. Az Akadémia termeiben a kevésbé korszerűvé vált kiállítás bezárult és a festmények és plasztikai művek egyelőre ugyanott raktározottak, míg az Országos Magyar Történelmi Múzeum helyiségeiben kiállításukra hely lesz. A kiállított metszetek visszahelyeztettek a metszetgyűjtemény anyagába és az egész metszetgyűjtemény — mint már említettük — a Magyar Nemzeti Múzeum régi központi épületében új otthonot talált. Ez a Magyar Történelmi Képcsarnok metszetgyűjteményének rövid története.

A metszetgyűjtemény ezidőszerint az ország legnagyobb és legáltalánosabb érdekű magyar történelmi grafikai képgyűjteménye. A 40.000 darabot megközelítő anyag a grafikai technikák történelmi fejlődése szerint fa- és rézmetszeteket, rézkarokat, könyomatokat, fényképeket, valamint rajzokat és vízfestményeket tartalmaz. Az ab-

rázolások tárgya mind magyar történeti vonatkozású: a magyar történelemben szerepet játszott „történeti“ személyek, események, helyek, viseletek és más művelődéstörténeti „tárgyak“ képei. Az ábrázolások részben az ábrázolt tárggyal egykorúak, részben később keletkeztek, azonban mind már történeti forrássá vált „autentikus dokumentumok“. A grafikai lapok egy része önállóan jelent meg, más része sorozatokból, könyvekből, vagy egyéb kiadványokból emeltetett ki. Az anyag ma is ugyanúgy tokokban van elhelyezve, mint nagyemlékű PULSZKY KÁROLY idejében. Technikai szempontból ez a megoldás ma is megfelelő, a grafikai gyűjteményekben ez a legszokásosabb és mind a jó állapotban való megőrzés, mind a könnyű kezelés szempontjából a legcélszerűbb. A grafikai lapok ugyancsak az általánosan elterjedt és bevált módon kemény kartonlapokra vannak montírozva, úgyhogy hátlapjuk is könnyen hozzáférhető és megtekinthető. Kevésbé felel meg az anyag osztályozása a történeti képek korszerű történeti ikonográfiai szempontokat szemmel tartó múzeumi megőrzésének. Ugyancsak még PULSZKY KÁROLYTól származik két nagy csoportba, a „magyar érdekű személyek“ és „magyar érdekű tárgyak“ képeinek csoportjába történt felosztása. E két nagy csoporton belül a lapok a leg egyszerűbb és kétségtelenül legkönnyebben kezelhető módszerrel az ábrázolások címszavainak ábécé-sorában következnek. A metszett és nyomtatott arcképek mellett egy-egy kisebb csoportot képeznek a rajzolt és a fényképezett arcképek. Külön kis csoportban következnek az arcképek után a csoportképek a „főalakok“ nevének ábécé-sorában. A „tárgyak“ nagyrésze tájkép, városok, várak, vidékek ábrázolása. Mind az arcképek, mind a tájképek között vannak még egyelőre az események ábrázolásai, melyek így a „főszereplő“, vagy a „színhely“ címszava szerint lelhetőek fel. A két nagy csoport mellett idővel kialakult egy harmadik, a magyar érdekű viseletek csoportja, mely a „polgári“ és a „katonai“ viseletek képeinek csoportjaira oszlik. A viseletképek egyelőre még az ábrázolásokat készítő művészek ábécé-sorában következnek. Kísérlet történt a külföldi vonatkozású személyek képmásainak és a gyűjtemény duplumainak külön csoportokban való elhelyezésére is. A metszetgyűjteménynek leltára van, kartotékszerű katalógusa még nincs. Kézikönyvtára sok, a történeti képgyűjtemény anyaga szempontjából értékes történeti művet tartalmaz.

A Magyar Történelmi Képcsarnok metszetgyűjteménye a történeti ikonográfia modern módszereivel történő átrendezése, kartotékszerű katalógizálása és körültekintő gyarapítása után a magyar történeti ikonográfiai kutatás értékes eredményeit fogja felmutatni és az írott és ábrázolt források egyidejű kiaknázásán alapuló magyar történeti rekonstrukciót hathatósan fogja elősegíteni. IFJ. VAYER LAJOS.